

О.М. Білик, канд. пед. наук, доц. (*ХДАК, Харків*)

А.О. Борисова, доц. (*ХДУХТ, Харків*)

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

Теорія і методика викладання української (російської) мови як іноземної має враховувати зміни, які відбулися в освітній інформаційній структурі сучасного суспільства, що зумовлює актуальність розробки та впровадження нових освітніх послуг, створених на базі ІКТ та дистанційних технологій. Дистанційне навчання (ДН) сьогодні є особливо актуальним у сфері мовної підготовки іноземних студентів, які мають різний віковий, культурний, соціальний рівень та різні мотиви навчання. Значна кількість іноземців навчається за заочною формою і потребує удосконалення лінгвістичні знань, умінь та мовленнєвих навичок, але має бажання та об'єктивну необхідність реалізувати це навчання без відриву від соціального оточення та основного місця проживання. Дистанційне навчання може розглядатися як засіб модернізації системи навчання української (російської) мови як іноземної щодо зменшення терміну підготовки фахівців, оскільки впровадження дистанційної форми навчання уможливило уникнення навчання протягом року на підготовчому факультеті. Тому сьогодні провідні вищі навчальні заклади України розробляють різноманітні дистанційні курси, які дозволяють іноземним абітурієнтам отримати мовну підготовку на батьківщині, мати чіткі орієнтири щодо навчання.

Методологію дистанційного навчання досліджували: Ю.Л. Господарик, О.П. Околелов, І.Л. Роберт, В.І. Солдаткін, Е.Г. Скибицький, В.П. Тихомиров, Л.П. Халяпіна, А.Б. Хуторської та ін., проблеми дистанційного навчання іноземної мови, зокрема української та російської, розглядали: Е.Г. Азімов, М.О. Бовтенко, А.М. Богомоллов, М.Ю. Бухаркіна, О.С. Валіт, С.В. Варава, Н.Д. Гальскова, Л.К. Гейхман, Г.Е. Кедрова, О.П. Крюкова, І.М. Кушнір, Р.К. Потапова, О.В. Руденко-Моргун, Н.І. Ушакова та ін.

Є.Г. Губський та Д.С. Таракін виокремлюють такі переваги дистанційного навчання: технологічність навчання з використанням сучасних програмних та технічних засобів обумовлює більшу ефективність навчального процесу; доступність і відкритість навчання,

можливість навчатися віддалено від місця навчання, перебуваючи вдома або в офісі, дозволяє навчатися протягом всього життя; свобода та гнучкість навчання, доступ до якісної освіти, можливість вибору різних курсів з різних країн, можливість обрати зручний графік навчання; більш індивідуальний характер, ніж заочна форма навчання; зменшення нервового навантаження під час складання іспитів та заліків; виникає можливість формування різноманітних віртуальних співтовариств [2, с. 59].

На думку А.М. Богомолва, ефективне дистанційне навчання має відбуватися на ґрунті спеціально створеного віртуального мовного середовища, що містить комплекс електронних освітніх, прикладних, інструментальних та комунікаційних засобів, які дозволяють організувати повноцінну навчальну взаємодію з використанням новітніх педагогічних технологій як тих суб'єктів навчального процесу, які постійно взаємодіють, так і тих, які розділені простором та часом [1]. Вибудовуючи модель дистанційного навчання української (російської) мови як іноземної, необхідно, щоб вона ґрунтувалася саме на такому специфічному віртуальному мовному середовищі, створення якого є одним із способів адаптації лінгводидактики до вимог сучасного інформаційного освітнього простору.

На нашу думку, дистанційний курс з української (російської) мови для іноземних студентів має містити такі компоненти: 1) вступну інформацію, де викладаються мета та завдання курсу, графік роботи, рекомендації щодо роботи (ця інформація подається рідною мовою іноземця); 2) попереднє самотестування, що дозволить іноземцю (у випадку володіння ним мовою навчання) оцінити рівень своєї підготовки та адаптувати курс до своїх можливостей; 3) теоретичний матеріал, який наводиться у вигляді модулів, що спрощує засвоєння матеріалу, передбачає конкретні межі контролю засвоєння матеріалу, забезпечує підвищення якості навчання; 4) практичні завдання з системою контролю та самоконтролю (різноманітні інтерактивні вправи та завдання); 5) перелік питань, які виникають найчастіше та відповіді на них; 6) форми контролю знань (тести, завдання); 7) глосарій; 8) список посилань на інші сайти, що дозволить поглибити знання з мови; 9) можливість спілкування з викладачем (електронна пошта, чат, телеконференції).

Важливе місце в системі дистанційного навчання належить самостійній роботі студентів. Тому організації самостійної роботи належить приділяти особливу увагу. В.М. Шейко пропонує базову модель організації самостійної роботи студентів в системі дистанційної освіти. Модель складається з п'яти етапів, кожен з яких

має свою специфіку організації та змісту діяльності. Перший етап і підготовчим, другий етап – пропедевтичний, третій – теоретичний, четвертий – навчально-практичний, п'ятий – звітно-практичний. На першому етапі здійснюється підготовка до самостійної роботи, розробляється координаційний план самостійної роботи студентів: бюджет вільного часу на самостійну роботу студентів, щотижневий графік самостійної роботи, тематичний план самостійної роботи, рекомендації щодо роботи з літературою, комп'ютером, аудіо- та відеоносіями. На другому етапі робота спирається на навчальну програму з використанням навчального фільму, який вводить студентів у вивчення курсу та основних рекомендації щодо роботи з курсом. На третьому етапі використовуються підручники, додаткова література, оглядовий курс лекцій, дається методичний коментар до практичної діяльності з курсу. На четвертому етапі використовуються хрестоматії, практикуми, збірники вправ, відбувається самоконтроль засвоєння знань. На п'ятому етапі передбачено виконання письмових робіт: рефератів, контрольних, курсових робіт, здійснюється конспектування, анутовання додаткової літератури [3, с. 274]. Отже, цю базову модель можна взяти за основу для розробки моделі організації самостійної роботи іноземних студентів в процесі мовної підготовки в контексті дистанційного навчання.

Проаналізувавши потреби іноземних студентів щодо вивчення української (російської) мови в українських ВНЗ та спираючись на визначені А.М. Богомолівим п'ять цільових груп дистанційного навчання російської мови як іноземної [1], пропонуємо виокремити такі цільові групи дистанційного навчання української (російської) мови як іноземної: іноземні студенти – слухачі підготовчих факультетів та відділень у ВНЗ України; іноземці, які навчаються за кордоном і бажають забезпечити рівень мовної підготовки, який надасть їм можливість продовжити навчання в Україні; студенти-заочники, які є представниками країн ближнього зарубіжжя і мають відповідний рівень володіння російською мовою, але потребують додаткового вивчення української мови та удосконалення рівня російської мови; іноземні студенти, які навчаються на денній формі і під час канікул потребують додаткової мовної підготовки з метою закріплення набутих у вишах мовних та мовленнєвих знань, умінь і навичок. Відповідно, для кожної з визначених цільових груп дистанційного навчання української (російської) мови як іноземної формулюється дидактична мета навчання, розробляються навчальні матеріали, складаються тестові та інші контрольні завдання.

Важливу роль в успішній реалізації дистанційного навчання мови іноземних студентів відіграє особистість викладача, оскільки передбачається індивідуалізація навчання за умови застосування такої форми подання матеріалу. Необхідно, щоби в методичній системі викладача містився навчальний матеріал у різних формах (електронні посібники, система вправ та тестів, відео- та аудіоматеріали). Також важливою є психологічна готовність і викладача, і студентів до здійснення такої форми організації навчання. Отже, важливим аспектом впровадження дистанційного навчання є створення єдиного інформаційно-освітнього простору для навчального процесу щодо мовної підготовки іноземних студентів.

Сучасна освітня парадигма має значні можливості щодо використання різноманітних навчальних ресурсів, серед яких різноманітні автентичні текстові матеріали, аудіо- та відеоматеріали, що забезпечують можливість реального спілкування з носіями мови та мають відповідно значний лінгводидактичний потенціал, створюють специфічний освітній простір, який є відображенням соціокультурного простору країни навчання.

Отже, для продуктивної роботи щодо створення дистанційних навчальних курсів з мовної підготовки іноземних студентів необхідно розглянути специфіку дистанційного навчання стосовно потреб викладання української (російської) мови як іноземної, визначити основні цільові групи іноземних громадян, зацікавлених в оволодінні українською (російською) мовою з метою подальшого навчання у вишах України, вивчити дидактичні, технологічні, змістові та дидактичні особливості існуючих дистанційних курсів в царині викладання української (російської) мови як іноземної, з урахуванням цих вимог розробити та створити діючі моделі дистанційного навчання української (російської) мови як іноземної для різних категорій іноземців в залежності від поставленої дидактичної мети та подальших академічних планів студентів.

Список джерел інформації

1. Богомолов А. Н. Виртуальная языковая среда обучения русскому языку как иностранному (лингвокультурологический аспект) / А. Н. Богомолов. – Москва : МАКС Пресс, 2008. – 315 с.

2. Губский Е. Г. Особенности эффективности и применение дистанционного образования / Е. Г. Губский, Д. С. Таракин // Энергобезопасность и энергосбережение. – 2008. – № 4. – С. 58–62.

3. Шейко В. М. Формування основ культурології в добу цивілізаційної глобалізації (друга половина XIX – початок XXI ст.) : монографія / В. М. Шейко, Ю. П. Богуцький. – Київ : Генеза, 2005. – 592 с.